

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І  
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра глобальної економіки

**ЗАТВЕРДЖЕНО**  
Економічний факультет  
«13» червня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА  
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ  
«АГРАРНА ПОЛІТИКА»**

|                   |                                                                               |
|-------------------|-------------------------------------------------------------------------------|
| Галузь знань      | D «Бізнес, адміністрування та право»                                          |
| Спеціальність     | D5 «Маркетинг»                                                                |
| Освітня програма: | <u>Маркетинг</u>                                                              |
| Факультет         | <u>Аграрного менеджменту</u>                                                  |
| Розробники:       | <u>професор кафедри глобальної економіки,<br/>д.е.н., проф. Діброва А. Д.</u> |

Київ – 2025 р.

## **Опис навчальної дисципліни Аграрна політика**

Навчальна дисципліна формує знання про принципи, механізми та інструменти аграрної політики держави. Здобувачі вищої освіти опановують методологічні засади формування та реалізації аграрної політики, її оцінювання і практичне застосування. Курс сприяє розвитку аналітичного мислення, здатності оцінювати ефективність політики на різних історичних етапах, розумінню її ролі у забезпеченні продовольчої безпеки, розвитку сільських територій, інтеграції до аграрного простору ЄС. Особлива увага приділяється адаптації аграрної політики України в умовах війни та відбудови.

Вивчення дисципліни підвищує рівень загальноєкономічної підготовки та спроможність фахівців розробляти пропозиції щодо удосконалення аграрної політики в умовах глобалізації, зміни клімату та обмеженості ресурсів.

| Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь                     |                             |        |
|-------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------|--------|
| Освітній ступінь                                                                    | Магістр                     |        |
| Спеціальність                                                                       | D5«Маркетинг»               |        |
| Освітня програма                                                                    | «Маркетинг»                 |        |
| Характеристика навчальної дисципліни                                                |                             |        |
| Вид                                                                                 | Обов'язкова                 |        |
| Загальна кількість годин                                                            | 120                         |        |
| Кількість кредитів ECTS                                                             | 4                           |        |
| Кількість змістових модулів                                                         | 2                           |        |
| Курсова робота                                                                      |                             |        |
| Форма контролю                                                                      | екзамен                     |        |
| Показники навчальної дисципліни<br>для денної та заочної форм здобуття вищої освіти |                             |        |
|                                                                                     | Форма здобуття вищої освіти |        |
|                                                                                     | денна                       | заочна |
| Курс (рік підготовки)                                                               | 1                           |        |
| Семестр                                                                             | 2                           |        |
| Лекційні заняття                                                                    | 15 год.                     |        |
| Практичні, семінарські заняття                                                      | 30 год.                     |        |
| Лабораторні заняття                                                                 | -                           |        |
| Самостійна робота                                                                   | 75 год.                     |        |
| Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти          | 4 год.                      |        |

### **1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни**

**Мета** – сформувати у здобувачів вищої освіти системне уявлення про роль, механізми та інструменти державного регулювання аграрного сектору економіки, забезпечити оволодіння теоретичними знаннями та практичними навичками аналізу, розробки й оцінювання аграрної політики в контексті соціально-економічного розвитку, євроінтеграційних процесів, глобальних викликів і національних пріоритетів, зокрема в умовах війни та післявоєнної відбудови.

### **Набуття компетентностей:**

*інтегральна компетентність (ІК)* - Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в сфері маркетингу в професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

*загальні компетентності (ЗК):*

ЗК1. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

*спеціальні (фахові) компетентності (СК):*

СК3. Здатність до проведення самостійних досліджень та інтерпретації їх результатів у сфері маркетингу.

СК6. Здатність обирати і застосовувати ефективні засоби управління маркетинговою діяльністю ринкового суб'єкта на рівні організації, підрозділу, групи, мережі.

### **Програмні результати навчання (ПРН):**

Р13. Керувати маркетинговою діяльністю ринкового суб'єкта, а також його підрозділів, груп і мереж, визначати критерії та показники її оцінювання.

Р14. Формувати маркетингову систему взаємодії, будувати довгострокові взаємовигідні відносини з іншими суб'єктами ринку.

Р15. Збирати необхідні дані з різних джерел, обробляти і аналізувати їх результати із застосуванням сучасних методів та спеціалізованого програмного забезпечення.

## **2. Програма та структура навчальної дисципліни «Аграрна політика»**

| Назви змістових модулів і тем                                                                                 | Кількість годин |         |              |   |     |      |      |              |              |    |     |      |       |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|---------|--------------|---|-----|------|------|--------------|--------------|----|-----|------|-------|
|                                                                                                               | денна форма     |         |              |   |     |      |      | заочна форма |              |    |     |      |       |
|                                                                                                               | тиж-ні          | усь ого | у тому числі |   |     |      |      | усь ого      | у тому числі |    |     |      |       |
|                                                                                                               |                 |         | л            | п | лаб | ін д | с.р. |              | л            | п  | лаб | ін д | с. р. |
| 1                                                                                                             | 2               | 3       | 4            | 5 | 6   | 7    | 8    | 9            | 10           | 11 | 12  | 13   | 14    |
| <b>Модуль 1. Теоретико-методичні засади формування аграрної політики</b>                                      |                 |         |              |   |     |      |      |              |              |    |     |      |       |
| Тема 1. Теоретичні основи аграрної політики                                                                   | I-II            | 17      | 2            | 4 |     |      |      |              |              |    |     |      |       |
| Тема 2. Продовольча безпека та оцінка результативності аграрної політики                                      | III-IV          | 19      | 2            | 4 |     |      |      |              |              |    |     |      |       |
| Тема 3. Інструменти регулювання агро-продовольчого ринку                                                      | V-VI            | 20      | 2            | 4 |     |      | 35   |              |              |    |     |      |       |
| Тема 4. Методологічні підходи до оцінки рівня та ефективності державної підтримки аграрного сектору економіки | VII-VIII        | 19      | 2            | 4 |     |      |      |              |              |    |     |      |       |

|                                                                                                                |          |            |           |           |  |    |           |  |  |  |  |  |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|------------|-----------|-----------|--|----|-----------|--|--|--|--|--|
| Разом за модулем 1                                                                                             | 75       | 8          | 16        |           |  | 35 |           |  |  |  |  |  |
| <b>Модуль 2. Аграрна політика України та зарубіжних країн: особливості формування і стратегічні пріоритети</b> |          |            |           |           |  |    |           |  |  |  |  |  |
| Тема 5. Аграрна політика України: зміст, напрями та механізми реалізації                                       | IX-X     | 17         | 2         | 2         |  |    | 35        |  |  |  |  |  |
| Тема 6. Аграрна політика США                                                                                   | XI-XII   | 19         | 2         | 4         |  |    |           |  |  |  |  |  |
| Тема 7. Спільна аграрна політика ЄС                                                                            | XIII-XIV | 20         | 2         | 4         |  |    |           |  |  |  |  |  |
| Тема 8. Сучасні виклики суспільства та аграрна політика                                                        | XV       | 19         | 1         | 4         |  |    |           |  |  |  |  |  |
| <b>Разом за модулем 2</b>                                                                                      |          | <b>75</b>  | <b>7</b>  | <b>14</b> |  |    | <b>35</b> |  |  |  |  |  |
| <b>Усього годин</b>                                                                                            |          | <b>120</b> | <b>15</b> | <b>30</b> |  |    | <b>70</b> |  |  |  |  |  |

### 3. Теми лекцій

| № з/п | Назва теми                                                                                            | Кількість годин |
|-------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| 1.    | Теоретичні основи аграрної політики                                                                   | 2               |
| 2.    | Продовольча безпека та оцінка результативності аграрної політики                                      | 4               |
| 3.    | Інструменти регулювання агропродовольчого ринку                                                       | 4               |
| 4.    | Методологічні підходи до оцінки рівня та ефективності державної підтримки аграрного сектору економіки | 4               |
| 5.    | Аграрна політика України: зміст, напрями та механізми реалізації                                      | 4               |
| 6.    | Аграрна політика США                                                                                  | 4               |
| 7.    | Спільна аграрна політика ЄС                                                                           | 4               |
| 8.    | Сучасні виклики суспільства та аграрна політика                                                       | 4               |
|       | <b>Всього</b>                                                                                         | <b>15</b>       |

### 4. Теми практичних (семінарських) занять

| № з/п | Назва теми                                                                                                 | Кількість годин |
|-------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| 1     | Макроекономічні індикатори розвитку аграрного сектору економіки України                                    | 4               |
| 2     | Показники та індикатори забезпечення продовольчої безпеки країни                                           | 4               |
| 3     | Економічні наслідки застосування окремих інструментів регулювання вітчизняного аграрного сектору економіки | 4               |
| 4     | Оцінка ефективності та результативності державної підтримки сільського господарства                        | 4               |
| 5     | Соціально-економічні аспекти реалізації аграрної та земельної реформи в Україні                            | 2               |
| 6     | Регулювання аграрних ринків в умовах глобалізації та європейської інтеграції України                       | 4               |
| 7     | Моделі часткової ринкової рівноваги для аграрної політики                                                  | 4               |
| 8     | Індикатори сталого розвитку аграрного сектору економіки України                                            | 4               |
|       | <b>Всього</b>                                                                                              | <b>30</b>       |

## 5. Теми самостійної роботи

| № з/П | Назва теми                                                                                                         | Кількість годин |
|-------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| 1     | Самостійна робота 1. Теоретико-методичні засади формування аграрної політики                                       | 35              |
| 2     | Самостійна робота 2. Аграрна політика України та зарубіжних країн: особливості формування і стратегічні пріоритети | 35              |
|       | Всього                                                                                                             | 70              |

## 6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування;
- співбесіда;
- тестування;
- захист курсової роботи;
- самооцінювання;
- захисти практичних робіт;
- екзамен.

## 7. Методи навчання:

- метод проблемного навчання;
- метод практико-орієнтованого навчання;
- метод перевернутого класу, змішаного навчання;
- метод навчання через дослідження;
- метод навчальних дискусій та дебат;
- метод командної роботи, мозкового штурму.

## 8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

### 8.1. Розподіл балів за видами навчальної роботи

| Вид навчальної діяльності                                                                                       | Результати навчання                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Оцінювання |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Модуль 1. Теоретико-методичні засади формування аграрної політики</b>                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |            |
| Лекція 1. Теоретичні основи аграрної політики                                                                   | ПРН 13, 14, 15. Знати основні етапи становлення та завдання аграрної політики, поняття та показники продовольчої безпеки; національні та міжнародні критерії (ФАО, OECD); роль аграрної політики у забезпеченні продовольчої безпеки на різних рівнях. Класифікацію та механізми дії основних інструментів регулювання агропродовольчого ринку (цінове регулювання, субсидії, інтервенції тощо); форми впливу на попит і пропозицію; інструменти регулювання ЗЕД (мита, квоти, ліцензування, санітарні та фітосанітарні заходи); інституційне забезпечення. Сутність, цілі та види державної підтримки сільського господарства; її класифікація за вимогами СОТ (жовта, блакитна, зелена скриньки), особливості та етапи розвитку системи підтримки в Україні. Застосовувати методичні підходи до оцінки ефективності (економічна віддача, зайнятість, інвестиції, продовольча безпека); аналізувати обсяги, структуру та доцільність державної підтримки в умовах | 10         |
| Лекція 2. Продовольча безпека та оцінка результативності аграрної політики                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | 15         |
| Лекція 3. Інструменти регулювання агропродовольчого ринку                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | 10         |
| Лекція 4. Методологічні підходи до оцінки рівня та ефективності державної підтримки аграрного сектору економіки |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | 15         |
| Самостійна робота 1. Теоретико-методичні засади формування аграрної політики                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | 20         |

|                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |            |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
|                                                                                                                    | обмежених ресурсів і євроінтеграційних зобов'язань                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |            |
| Модульна контрольна робота 1                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | 30         |
| <b>Всього за модулем 1</b>                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | <b>100</b> |
| <b>Модуль 2. Аграрна політика України та зарубіжних країн: особливості формування і стратегічні пріоритети</b>     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |            |
| Лекція 5. Аграрна політика України: зміст, напрями та механізми реалізації                                         | ПРН 13, 14, 15. Знати сутність, принципи та цілі аграрної політики України в історичному та сучасному контексті; законодавчі та інституційні механізми регулювання; етапи та наслідки аграрної та земельної реформ. Історичні передумови, цілі та принципи аграрної політики США і ЄС; ключові інструменти підтримки (Farm Bill, CAP); трансформація САП у контексті "зеленої угоди" та кліматичних цілей; особливості регулювання ринку, цін, субсидій, екологічних і соціальних стандартів. Основні глобальні й національні виклики (зміна клімату, війна, продовольча безпека, демографія); концепція сталого розвитку в аграрній політиці; система економічних, екологічних та соціальних індикаторів; цілі сталого розвитку ООН і стратегічні документи України, пов'язані з агросектором. Аналізувати зміст і механізми реалізації аграрної політики України; здійснювати аргументовану оцінку державної політики у цій сфері; аналізувати вплив сучасних викликів (війна, клімат, продбезпека) на аграрну політику | 15         |
| Лекція 6. Аграрна політика США                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | 10         |
| Лекція 7. Спільна аграрна політика ЄС                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | 10         |
| Лекція 8. Сучасні виклики суспільства та аграрна політика                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | 15         |
| Самостійна робота 2. Аграрна політика України та зарубіжних країн: особливості формування і стратегічні пріоритети |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | 20         |
| Модульна контрольна робота 2.                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | 30         |
| <b>Всього за модулем 2</b>                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | <b>100</b> |
| <b>Навчальна робота</b>                                                                                            | $(M1+M2)/2 \cdot 0,7 \leq 70$                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |            |
| <b>Екзамен</b>                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | 30         |
| <b>Всього за курс</b>                                                                                              | $(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |            |
| Курсова робота з аграрної політики                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | 100        |

## 8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

| Рейтинг здобувача вищої освіти, бали | Оцінка за національною системою (екзамени/заліки) |
|--------------------------------------|---------------------------------------------------|
| 90-100                               | відмінно                                          |
| 74-89                                | добре                                             |
| 60-73                                | задовільно                                        |
| 0-59                                 | незадовільно                                      |

## 8.3. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

|                                                 |                                                                                                                                                                                                         |
|-------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Політика щодо дедлайнів та перескладання</b> | Роботи, які здаються з порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний)   |
| <b>Політика щодо академічної доброчесності</b>  | Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу. |
| <b>Політика щодо відвідування</b>               | Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбутись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням з деканом факультету)       |

## 9. Навчально-методичне забезпечення:

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=439>)

- Кваша С. М., Діброва А. Д., Нів'євський О. В., Мартишев П. А. Аграрна політика: навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене і доповнене. Київ: НУБіП України, 2022. 316 с.
- Конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
- Робочий зошит для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти з аграрної політики. К.: НУБіП, 2023. 86 с.
- Методичні вказівки до виконання та захисту курсової роботи з дисципліни «Аграрна політика» для студентів спеціальності 051 «Економіка» ОС «Магістр» денної форми навчання, К.: НУБіП, 2024. 33 с.
- Трофімцева О.В., Жемойда О.В. Українсько-англійський словник з аграрної політики. Україно-німецький агрополітичний діалог, 2015.

## 10. Рекомендовані джерела інформації

1. Агакерімова Р. Вплив війни в Україні на національну та глобальну продовольчу безпеку. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-53>.
2. Аграрна політика Європейського Союзу: виклики та перспективи: монографія //за ред. проф. Т. О. Зінчук. К: «Центр учбової літератури», 2019. 494 с
3. Аграрний сектор України: наслідки війни та перспективи відновлення. DLF attorneys-at-law. URL: <https://dlf.ua/en/ukraine-s-agricultural-sector-the-war-impact-and-recovery-prospects>.
4. Бойко В., Бойко Л. Продовольча безпека та ризики для аграрного виробництва під час війни в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-27>.
5. Вдовенко Л. Інструменти державної фінансової підтримки аграрного сектора в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-82>
6. Діброва А. Д., Крилов Я. О., Діброва Л. В., Діброва М. А. *Регулювання ринку зерна України в умовах глобальних викликів*: монографія. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2020. 160 с
7. Діброва А., Діброва Л., Чміль А., Діброва М., Гузь М. Моделювання впливу вартості мінеральних добрив на результативність виробництва й експорту кукурудзи з України. *Agricultural and Resource Economics*. 2022. Vol. 8. No.3. Pp. 123–152. <https://doi.org/10.51599/are.2022.08.03.07>.
8. Долаючи обмеження: засади адаптивних рішень та систем: [монографія] / [А.Д. Діброва та ін.]; за ред. А. Д. Діброви, В. Є. Андрієвського; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України, Ін-т розвитку адаптивних систем Київ, 2020. 896 с.
9. Електронна бібліотека НУБіП України. <https://nubip.edu.ua/node/17325>.
10. Жураковська Л. А. Ключові політики та заходи для підтримки аграрного сектора України в умовах воєнного стану. К.: НІСД, 2023. URL: [https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-11/az\\_agrarnyi-sector30112023.pdf](https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-11/az_agrarnyi-sector30112023.pdf)
11. Калетник Г. М., Гончарук І. В., Ємчик Т. В., Лутковська С. М. Аграрна політика та земельні відносини: підручник. Вінниця, ВНАУ, 2020. 307 с.
12. Кваша С.М., Діброва А.Д., Жемойда О.В. Аграрна політика: навчальний посібник. К.: Вид-во Ліра-К, 2018. 388 с.
13. Коритний О. (2021). Особливості аграрної політики ЄС: можливості для України. *Науковий вісник Полісся*, (2(21), 52–56. [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2020-2\(21\)-52-56](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2020-2(21)-52-56)
14. Лотиш О. Роль України на світовому ринку зерна: виклики і загрози. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-56>.

15. Матвеев М. Сільське господарство та ринок сільськогосподарських земель України: вплив війни. 2023. URL: <https://voxukraine.org/silске-gospodarstvo-ta-rynok-silskogospodarskyh-zemel-ukrayiny-vplyv-vijny>.
16. Негрей М., Тараненко А., Костенко І. Аграрний сектор України в умовах війни: проблеми та перспективи. *Economy and Society*. 2022. № 40. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-38>.
17. Нейтер Р., Зоря С., Муляр О. Збитки, втрати та потреби сільського господарства через повномасштабне вторгнення. Kyiv School of Economics. 2024. URL: [https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/02/RDNA3\\_ukr.pdf](https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/02/RDNA3_ukr.pdf).
18. Офіційний сайт Верховної Ради України. <http://rada.gov.ua>.
19. Офіційний сайт Державної служби статистики України. <http://www.ukrstat.gov.ua>.
20. Офіційний сайт Інформаційного агентства АПК-інформ. <https://www.apk-inform.com>.
21. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. <http://www.kmu.gov.ua/control>.
22. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. <https://minagro.gov.ua>.
23. Офіційний сайт Міністерства економіки України. <https://www.me.gov.ua>.
24. Офіційний сайт Міністерства сільського господарства США. <http://www.usda.gov/wps/portal/usda/usdahome>.
25. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. <https://www.mof.gov.ua/uk>.
26. Офіційний сайт Німецько-українського агрополітичного діалогу. <https://www.apd-ukraine.de>.
27. Офіційний сайт Організації економічного співробітництва і розвитку. [www.oecd.org](http://www.oecd.org).
28. Офіційний сайт Світової організації торгівлі. <http://wto.org>.
29. Офіційний сайт Сільськогосподарської та продовольчої організації ООН. [http://www.fao.org/index\\_en.htm](http://www.fao.org/index_en.htm).
30. Пріоритети розвитку реального сектора в умовах війни та повоєнного відновлення економіки України : аналіт. доп. / [О. В. Собкевич, А. В. Шевченко, В. М. Русан та ін.]; за загальн. ред. Я. А. Жаліла. Київ: НІСД, 2024. 104 с. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.03>
31. Про аграрні ноти: Закон України від 22.02.2024 р. № 3586-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3586-20#Text>.
32. Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>.
33. Про зерно та ринок зерна в Україні : Закон України від 04.07.2002 р. № 37-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/37-15#Text>.
34. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року : Закон України від 18.10.2005 р. № 2982-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2982-15#Text>.
35. Про схвалення Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024-p#Text>.
36. Про фермерське господарство : Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>.
37. Русан В., Жураковська Л. Ключові виклики для аграрного сектору та основні завдання державної аграрної політики на 2025 рік. К.: НІСД, 2025. URL: [https://niss.gov.ua/sites/default/files/2025-03/az\\_agrarna\\_politika\\_210325.pdf](https://niss.gov.ua/sites/default/files/2025-03/az_agrarna_politika_210325.pdf).
38. Старікова Л. Спільна аграрна політика ЄС і завдання України в контексті євроінтеграції (план наближення політик і гармонізації законодавства). ГО Аграрний союз

України. URL: [http://www.auu.org.ua/media/publications/1891/files/CAP\\_2023\\_03\\_17\\_08\\_01\\_05\\_308554.pdf](http://www.auu.org.ua/media/publications/1891/files/CAP_2023_03_17_08_01_05_308554.pdf).

39. Українське сільське господарство у воєнний час. *Transnational Institute*. URL: <https://www.tni.org/uk/article/ukrainian-agriculture-in-wartime> (дата звернення: 25.05.2024).

40. Формування біоекономічного потенціалу сільського господарства України в умовах ризиків кліматичних змін /за ред. А.Д. Діброва; Національний університет біоресурсів і природокористування України. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2017. 256 с.

41. Юхименко П. І. Економічна аграрна політика: курс лекцій. Біла Церква, БНАУ. 2020. 121 с

42. Anderson K. (2016). *Agricultural Trade, Policy Reforms, and Global Food Security*. New York: Palgrave Macmillan US. URL: <https://doi.org/10.1057/978-1-137-46925-0>.

43. Barral S, Detang-Dessendre C (2023). Reforming the Common Agricultural Policy (2023–2027): multidisciplinary views. *Rev Agric Food Environ Stud* 104(1):47–50. <https://doi.org/10.1007/s41130-023-00191-9>

44. Dibrova, A., & Dibrova, L., Chmil, A., & Dibrova, M. (2022). Forecasting the consequences of the cost of mineral fertilisers on the development of the corn market in Ukraine using AGMEMOD models. *Ekonomika APK*, 29(3), 23–41.

45. El Bilali H., Ben Hassen T. (2022). Disrupted harvests: how Ukraine – Russia war influences global food systems – a systematic review. *Policy Studies*. P. 1–26. URL: <https://doi.org/10.1080/01442872.2024.2329587>.

46. Henry C Taylor (2019). *Agricultural Economics*. Publisher: Wentworth Press, 334 P.

47. Johan Swinnen (2018). *The Political Economy of Agricultural and Food Policies* (Palgrave Studies in Agricultural Economics and Food Policy). 276 p.

48. OECD (2022). The impacts and policy implications of Russia's aggression against Ukraine on agricultural markets. <https://www.oecd.org/ukrainehub/policy-responses/the-impacts-and-policy-implications-of-russia-s-aggression-against-ukraine-on-agricultural-markets-0030a4cd/#biblio-d1e804>.

49. Redman Graham, John Nix (2018). *Pocketbook for Farm Management for 2019*. 49th Edition. Published by The Pocketbook, 2 Nottingham Street, Melton Mowbray, Leicestershire LE13 1NW, U.K.

50. Ronald Kay, William Edwards, Patricia Duffy (2019). *Loose Leaf for Farm Management* 9th Edition Publisher: McGraw-Hill Education; 9 editio, 496 P.

51. Socioeconomic impacts of Russian invasion of Ukraine: A multiregional assessment for Europe / M. Á. Almazán-Gómez et al. *Journal of Regional Science*. 2023. URL: <https://doi.org/10.1111/jors.12676>.

52. Teixeira da Silva J., Koblianska I., Kucher A. Agricultural production in Ukraine: An insight into the impact of the Russo-Ukrainian war on local, regional and global food security. *Journal of Agricultural Sciences, Belgrade*. 2023. Vol. 68, no. 2. P. 121–140. URL: <https://doi.org/10.2298/jas2302121t>.

53. The impact of Russia-Ukraine conflict on global food security / F. Lin et al. *Global Food Security*. 2023. Vol. 36. P. 100661. URL: <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2022.100661>.

54. The Russia-Ukraine war decreases food affordability but could reduce global greenhouse gas emissions / H. van Meijl et al. *Communications Earth & Environment*. 2024. Vol. 5, no. 1. URL: <https://doi.org/10.1038/s43247-024-01208-x>

55. Vincent H. Smith, Ed., Joseph W. Glauber, Ed., Barry K. Goodwin, Ed. (2018). *Agricultural Policy in disarray*. American Enterprise Institute. 298 P.

56. Welsh C. Russia, Ukraine, and Global Food Security: A One-Year Assessment. *Center for Strategic and International Studies*. URL: <https://www.csis.org/analysis/russia-ukraine-and-global-food-security-one-year-assessment>